

LAGRÅDET

Utdrag ur protokoll vid sammanträde 2013-09-16

Närvarande: F.d. justitierådet Leif Thorsson samt justitieråden Gudmund Toijer och Olle Stenman.

Gemensamt konsumentskydd i EU

Enligt en lagrådsremiss den 6 september 2013 (Justitiedepartementet) har regeringen beslutat inhämta Lagrådets yttrande över förslag till

1. lag om ändring i konsumentköplagen (1990:932),
2. lag om ändring i lagen (1991:351) om handelsagentur,
3. lag om ändring i lagen (1994:1512) om avtalsvillkor i konsumentförhållanden,
4. lag om ändring i distans- och hemförsäljningslagen (2005:59),
5. lag om ändring i lagen (2007:528) om värdepappersmarknaden,
6. lag om ändring i marknadsföringslagen (2008:486),
7. lag om ändring i konsumentkreditlagen (2010:1846),
8. lag om ändring i skatteförfarandelagen (2011:1244).

Förslagen har inför Lagrådet föredragits av kanslirådet Jenny Wulker Roos.

Förslagen föranleder följande yttrande av Lagrådet:

De remitterade förslagen avses genomföra Europaparlamentets och rådets direktiv 2011/83/EU om konsumenträttigheter, främst genom omfattande ändringar i distans- och hemförsäljningslagen. Förslagen innebär bl.a. ett utvidgat konsumentskydd när avtal ingås utanför en näringsidkares affärslokal, alltså inte bara vid hemförsäljning utan när avtal ingås på offentliga platser. Informationsskyldigheten skärps betydligt vid distansavtal och avtal utanför affärslokaler. I princip avses samma regler gälla för bägge avtalstyperna. Vissa ändringar föreslås också för alla konsumentavtal genom ändringar bl.a. i konsumentköplagen och i marknadsföringslagen (2008:486).

Direktivet är, till skillnad från tidigare direktiv på konsumentområdet, i huvudsak ett fullharmoniseringsdirektiv, vilket innebär att medlemsstaterna inte får behålla eller införa bestämmelser i nationell lag på direktivets område som skiljer sig från vad som fastställs i direktivet.

Förslaget till ändring i distans- och hemförsäljningslagen innebär en ökning av näringsidkarens informationsskyldighet. Någon konsekvensanalys avseende hur många företag som berörs eller vilka kostnader som uppstår har inte utförts, med hänvisning i remissen till den korta tid som står till buds för genomförandet. Även om en konsekvensanalys inte kan modifiera skyldigheten att genomföra direktivet i svensk rätt framstår detta som otillfredsställande.

Förslaget till lag om ändring i konsumentköplagen

5 §

Om annat inte har avtalats ska enligt förslaget en vara avlämnas "utan onödigt dröjsmål" och senast 30 dagar efter det att avtalet ingicks. Med det citerade uttrycket avses att säljaren ska sträva efter att leverera så fort som möjligt. I författningskommentaren anges att

konsekvenserna av en för sen leverans regleras i 10–14 §§ samma lag. Det får antas att ett dröjsmål som får dessa konsekvenser uppstår först när 30-dagarsgränsen (eller en eljest avtalad leveransdag) passerats.

Förslaget till lag om ändring i distans- och hemförsäljningslagen

2 kap. 2 §

Enligt bestämmelsens första stycke 1 ska näringsidkaren lämna upplysningar om sig själv samt, om näringsidkaren agerar för någon annans räkning, dennes motsvarande uppgifter. En försäljningskommissionär ska alltså lämna uppgifter om kommittenten. Eftersom en konsument som handlar med en kommissionär enligt 25 § kommissionslagen (2009:865) kan utöva vissa rättigheter mot kommittenten, till skillnad från andra tredjemän, är detta följdriktigt.

I första stycket 14 och 16 anges att uppgift ska lämnas såväl om avtalets löptid som om dess kortaste löptid. Det sistnämnda återger inte direktivets bestämmelse (artikel 6.1 p). Den föreslagna punkten 16 kan lämpligen formuleras ”kortaste giltighetstid för konsumentens skyldigheter enligt avtalet” och placeras omedelbart efter punkten 14.

2 kap. 3 §

Den information som krävs enligt 2 § ska enligt bestämmelsen ges klart och begripligt. I förslaget uppställs inte något krav på att informationen ska ges på svenska, något som i och för sig skulle varit tillåtet enligt artikel 6.7 i direktivet. Som Lagrådet framhöll vid behandlingen av en motsvarande bestämmelse i lagen (2000:274) om distansavtal och hemförsäljningsavtal ställer redan den föreslagna lag-

texten i många fall krav på ett vidsträckt bruk av svenska språket (prop. 1999/2000:89 s. 135).

2 kap. 11 §

I punkten 10 anges att konsumenten inte har någon ångerrätt vid köp på auktion, om auktionen sker inte bara med ett medel för distanskommunikation. Motsättningsvis föreligger ångerrätt, om auktionen sker enbart på nätet. Skillnaden förklaras inte och kan synas svårmotiverad. Inte heller berörs effekterna vid auktionen av att den som avgett det högsta budet ångrar sig inom ångerfristen efter auktionen. Bestämmelsen följer emellertid av direktivet.

2 kap. 13 §

Lagrådet föreslår att i andra stycket orden "när avtalet ingicks" infogas efter "konsumentens bostad", detta i närmare anslutning till direktivet (artikel 14.1).

2 kap. 14 §

Sedan konsumenten utnyttjat sin ångerrätt är näringsidkaren i vissa fall skyldig att ombesörja transporten från köparen. Det gäller bl.a. om näringsidkaren åtagit sig det samt, enligt 13 §, vid avtal utanför affärslokal om varan vid avtalets ingående levereras till konsumenten och den inte lämpligen kan återsändas per post. Förevarande bestämmelse innehåller bl.a. att näringsidkaren bara behöver återbetala vad konsumenten betalat, om näringsidkaren fått varan åter – dock inte om näringsidkaren åtagit sig transporten. Följaktligen skulle enligt ordalagen en näringsidkare kunna undgå återbetalning genom att inte hämta en vara som näringsidkaren enligt den nyss nämnda bestämmelsen i 13 § är skyldig att avhämta. En sådan konsekvens

är inte förenlig med bestämmelsens syfte, eftersom den urholkar ångerrätten i den nämnda situationen.

2 kap. 15 §

Paragrafen reglerar vissa ersättningar som konsumenten ska betala till näringsidkaren, när konsumenten utövar sin ångerrätt. Enligt punkten 3 ska konsumenten betala för den del av en tjänst som har utförts under ångerfristen, medan punkten 4 innebär att konsumenten är skyldig att betala för en leverans av vatten, gas, el eller fjärrvärme som har skett innan konsumenten utövade ångerrätten. Punkterna tar sikte på det fallet att konsumenten har begärt att utförandet av tjänsten eller leveransen av vatten och dylikt ska inledas redan under den tid som ångerfristen löper.

Enligt det remitterade förslaget ska ersättningen avse "proportionerliga kostnader, i den mån de är skäliga".

Förslaget bygger på artikel 14.4 a i direktivet. Där anges det under vilka förhållanden som konsumenten inte ska stå för kostnaderna, när han eller hon frånträder avtalet. Förslaget har alltså en motsatt utgångspunkt och anger förutsättningarna för att konsumenten ska vara betalningsskyldig. Lagrådet har inte någon invändning i och för sig mot detta.

När bestämmelserna utformas som en reglering av betalningsskyldigheten blir det emellertid missvisande att begränsa ersättningen till näringsidkarens kostnader. I artikel 14.3 anges det att konsumenten ska betala ett belopp som beräknas med utgångspunkt i det sammanlagda pris som parterna har kommit överens om i avtalet. Beloppet ska stå i proportion till omfattningen av "de tjänster som tillhandahållits", ett uttryck som i det här sammanhanget får anses inbegripa

också leverans av vatten och dylikt (jfr artikel 14.4 a, jfr också skäl 50 i direktivet).

Enligt Lagrådets uppfattning bör punkterna 3 och 4 i förslaget ges en utformning som närmare knyter an till artikel 14.3, där själva beräkningen av beloppet regleras. Det kan ske genom att uttrycket ”proportionerliga kostnader, i den mån de är skäliga ...” ersätts av ”en proportionell andel av det avtalade priset, i den mån priset är skäligt ...”.

Förslaget till lag om ändring i marknadsföringslagen

22 a §

Från bestämmelsens tillämpning undantas enligt förslaget distansavtal och avtal utanför affärslokal enligt lagen 2005:59. Avsikten är emellertid att undanta inte bara sådana avtal som omfattas av den lagen – många avtal utesluts från den tillämpningen genom bestämmelserna i 2 kap. 1 § – utan samtliga avtal av dessa båda typer. Lagrådet föreslår att detta uttrycks genom en specifik hänvisning till den allmänna definitionen av avtalstyperna i 1 kap. 2 § i 2005 års lag.

Övriga lagförslag

Lagrådet lämnar förslagen utan erinran.